

25.10.2023

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ.

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Людмила Павлова

Павлова Л.О. - Серед індивідуально-психологічних культурних складових особистості конфліктологічна культура займає особливе становище. Конфліктологічний компонент, безумовно, має соціальні походження. Він формується в безлічі життєвих ситуацій, пов'язаних з досягненням людиною поставленої мети, в спілкуванні, суперечках, конфліктах, тобто соціальних комунікаціях. В своїй роботі ми розглядаємо конфліктологічну культуру у вузькому сенсі - як сферу соціально-психологічного життя особистості, спосіб її взаємодії з оточуючими у взаємозалежних ситуаціях, як механізм вирішення людиною значущих питань в професійній діяльності та особистому житті. Конфліктологічна культура проявляється у різних формах (моральних, дійових, комунікативних, психічному житті, матеріальних стосунках) є істотною характеристикою життя суспільства. Вступаючи на шлях професійної освіти, кожен з нас є носієм вже досить міцно сформованих поглядів та культурних особистісних утворень.

- Конфлікт традиційно займає важливе місце в житті сучасного суспільства. Все більше існує підстав вважати сучасне суспільство, як писав німецький соціолог і філософ У. Бек, суспільством ризику, яке несе в собі загрозу катастроф і, відповідно, з огляду на наявність внутрішнього зв'язку між ризиками і конфліктами, цілком виправдано вважати сучасне суспільство – «товариством конфлікту».

- Конфліктологічна культура особистості полягає в прагненні (потребі, бажанні) та умінні людини попереджати і вирішувати соціальні конфлікти: міжособистісні, міжнетичні та міжнаціональні. У сучасному суспільстві вирішення соціального конфлікту є найважливішим чинником соціалізації особистості

Що таке конфлікт?

- **Конфлікт** у перекладі з латини (*conflictus*) означає «зіткнення». Конфлікти виникають тоді, коли в суперечність вступають інтереси і бажання однієї людини або інтереси і бажання двох чи більше людей, соціальних груп

- Конфліктологічній культурі фахівця властиве засвоєння і використання особливих, професійно-орієнтованих конфліктологічних знань, необхідних для сприйняття професійних конфліктів і подальшої реалізації професійних функцій в умовах професійного конфлікту. Схильність до конфліктів також є в природі людини. Хтось уникає конфліктів через не комфортність атмосфери суперечки, а хтось навпаки отримує емоційне підживлення від конфліктної ситуації.

конфліктологічна культура – вищий рівень конфліктологічної підготовки особистості. Вона складається з різних компонентів («культур»), які пов'язані в один комплекс і тісно взаємодіють один з одним

- – культура мислення ґрунтується на теоретичних уявленнях про конфлікт і полягає в можливості індивіда раціонально аналізувати конфлікт, виділяти головне і другорядне, використовувати зроблені висновки в своїй поведінці;
- – культура почуттів – це вміння, що пов'язані з роботою з емоціями, в першу чергу, своїми власними: розуміння емоцій і почуттів, уміння працювати з негативними емоціями, проявляти емпатію тощо;
- – комунікативна культура – готовність і вміння вести діалог, партнерську бесіду;
- – культура ціннісно-сислової сфери – сукупність цінностей особистості, спрямованих на конструктивну взаємодію в конфлікті;
- – поведінкова конфліктологічна культура – здатність безпосередньо працювати з конфліктом, тобто можливість врегулювати і вирішити конфлікт, не допустити його ескалації, управляти конфліктом тощо

- Типологія освітніх конфліктів різноманітна і представлена такими видами конфліктів:
- між студентами;
- Студенти – педагог;
- студенти – адміністрація;
- між педагогами;
- педагог – батьки;
- педагог – адміністрація;
- між батьками;
- батьки – адміністрація

- В якості основних причин освітніх конфліктів прийнято виділяти:
- боротьбу за лідерство (між дітьми, педагогами, батьками); дискримінацію дітей, батьків педагогами, педагогів адміністрацією і т.п.;
- успішність / неуспішність дітей /;
- матеріальні можливості студентів / викладачів;
- оцінка успішності студентів;
- педагогічний стаж, досвід, місце педагога в педагогічному колективі, значимість предметів, що викладаються;
- жорстка регламентація освітнього життя, форми контролю;
- структурно-функціональні проблеми освітнього закладу;
- неадекватний стиль управління;
- порушення моральних норм і т. п

- До напружених ситуацій педагогічної діяльності дослідники відносять:
- ситуації взаємодії викладача з студентами на занятті (порушення дисципліни і правил поведінки, непередбачені конфліктні ситуації, непослух, ігнорування вимог викладача, «дурні» питання і т. п.);
- ситуації, що виникають у взаєминах з колегами та адміністрацією закладу освіти (різкі розбіжності в думках, перевантаженість дорученнями, конфлікти при розподілі навантаження, надмірний контроль за навчально-виховною роботою, непродуманість нововведень у закладі освіти і т. д.);
- ситуації взаємодії викладача з батьками студентів (розбіжності в оцінці студента вчителем і батьками, неувага з боку батьків до процесу виховання здобувача освіти тощо).

*** Несприятливі впливи напружених факторів викликають у педагога стрес подвійного роду: інформаційний стрес (пов'язаний з інформаційними перевантаженнями, необхідністю швидкого прийняття рішення при високому ступені відповідальності за наслідки) та емоційний стрес (виникнення емоційних зрушень, зміни у характері діяльності, порушення поведінки)**

- Внутрішньоособистісні конфліктні ситуації і конфлікти притаманні всім компонентам навчальної діяльності: потребні стани (мотиваційні конфлікти – «не буду виконувати, тому що мені це не знадобиться, не цікаво»), орієнтовні і виконавські дії (когнітивні конфлікти – «не знаю, як робити», «не розумію, що робити»),
- оціночні дії (конфлікти досягнень – «не знаю, чому двійка, я все відповів», «я знаю цей предмет краще, ніж на задовільну оцінку»)

- * В основі конфліктологічної підготовки педагога лежить формування конфліктологічної грамотності і конфліктологічної компетентності. Відповідно, конфліктологічна грамотність – це базовий рівень конфліктологічної підготовки, що виявляється в життєвому інтуїтивному і вербалізованому досвіді, міфологічній свідомості особистості, що дозволяє конструктивно вирішувати проблеми і протиріччя без особливого осмислення механізмів, що лежать в їх основі

- * Конфліктологічна компетентність – це система наукових знань про конфлікт і умінь управляти ним, що цілеспрямовано розвиваються в процесі цілеспрямованої підготовки відповідно до конкретних ситуацій навчальної і професійної взаємодії суб'єктів спілкування. Конфліктологічна компетентність педагогів є компонентом їх професійної компетентності, видом спеціальної компетентності. Це підготовленість і здатність до управління конфліктами в освітньому середовищі. Вона передбачає не тільки здатність виконувати трудові функції в конфліктогенному середовищі, а й перетворювати його для успішного вирішення завдань навчання, виховання і розвитку

- * усвідомленні конфліктної ситуації розрізняються за ступенем точності і адекватності усвідомленої ситуації науковим конфліктологічним знанням.
- * Отже, показниками сформованості когнітивного компонента конфліктної компетентності є два критерії:
 - 1) адекватно зрозумілий конфлікт;
 - 2) відсутність помилок у визначенні складної ситуації професійної взаємодії як конфліктної на основі системи знань про конфлікт

* Типи поведінки вчителів у різних конфліктних ситуаціях стали предметом вивчення Е. І. Кіршбаум, що виділив шість типів поведінки педагога в конфліктній ситуації і дав їм такі умовні назви і позначення:

- * «репресивні заходи»,
- * «ігнорування конфлікту»,
- * «рольовий вплив»,
- * «стимул до власних змін»,
- * «з'ясування мотивів»,
- * «рефлексія».

* Потрапляючи до конфліктної ситуації, педагог може направити свою активність або на те, щоб краще зрозуміти свого співрозмовника, або на регуляцію власного психологічного стану – щоб запобігти конфлікту або його погасити. Для цього педагогу необхідно вибрати певну стратегію поведінки, враховуючи при цьому власний стиль поведінки, стиль поведінки учасників конфлікту, а також природу конфлікту

* Медіація – це особливий вид переговорів, в яких третя, нейтральна особа, яка має певні навички, управляє процесом переговорів таким чином, щоб сторони могли самостійно знайти взаємовигідне рішення ситуації. Медіація як технологія розв'язання конфліктів будується на таких принципах: добровільність усіх учасників (в тому числі і медіатора); рівність сторін у процесі медіації (рівність інтересів і процедурних питань);

- * конфіденційність (перш за все, відноситься до медіатора, медіатор не має права розголошувати інформацію з медіації, конфіденційність учасників – це предмет їх домовленості);
- * нейтральність відносин медіатора до сторін

* Цілеспрямований розвиток конфліктологічної підготовки педагога також здійснюється через організацію занять на розвиток культури цінності смислової сфери особистості, рефлексії, розвиток емоційно-вольової сфери особистості, комунікативної культури, самоаналізу і навичок аналізу, вирішення і профілактики конфліктних ситуацій в освітньому процесі з різними його суб'єктами (батьками, учнями, колегами, адміністрацією)

* Також результативною є робота з педагогами в форматі круглих столів

* Новою формою роботи для вчителів є психологічний кіноклуб, що надає можливість перегляду художніх, документальних фільмів, мультиплікаційних фільмів із демонстрацією конфліктних ситуацій, з обговоренням та виробленням стратегії їх вирішення

* Класично пропонуються освітянам брати участь у роботі тематичних семінарів-практикумів, тренінгових програм, рольових та ділових іграх, майстер-класах